

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

1 päivänä maaliskuuta 2012*

Osa-aikatyötä koskeva puitesopimus — Käsite ”osa-aikaiset työntekijät, joilla on työsopimus tai työsuhde” — Osa-aikaiset tuomarit, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina — Vanhuuseläkkeen myöntämisen epääminen

Asiassa C-393/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklan nojalla esitetystä ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Supreme Court of the United Kingdom (Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 28.7.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 4.8.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Dermod Patrick O'Brien

vastaan

Ministry of Justice, aikaisemmin Department for Constitutional Affairs,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.N. Cunha Rodrigues sekä tuomarit U. Lohmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ja A. Arabadjiev (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.9.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Dermot Patrick O'Brien, edustajinaan R. Allen, QC, ja barrister R. Crasnow,
- Council of Immigration Judges Intervening, edustajanaan barrister I. Rogers,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Behzadi-Spencer, avustajanaan T. Ward, QC,
- Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajanaan barrister B. Doherty,
- Latvian hallitus, asiamiehinään M. Borkoveca, Z. Rasnača ja I. Kalniņš,
- Portugalin hallitus, asiamiehenään L. Inez Fernandes,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. van Beek ja N. Yerrell,
kuultuaan julkisasiamiehen 17.11.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta 15.12.1997 annetun neuvoston direktiivin 97/81/EY (EYVL 1998, L 14, s. 9), sellaisena kuin se on muutettuna 7.4.1998 annetulla neuvoston direktiivillä 98/23/EY (EYVL L 131, s. 10; jäljempänä direktiivi 97/81), liitteessä olevan, 6.6.1997 tehdyn osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen (jäljempänä osa-aikatyötä koskeva puitesopimus) 2 lausekkeen 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajana on O'Brien, Queen's Counsel ja aikaisempi Crown Courtin recorder, ja vastaajana Ministry of Justice, aikaisemmin Department for Constitutional Affairs, ja jossa viimeksi mainittu kieltäytyi maksamasta kantajalle vanhuuseläkettä, joka lasketaan ajallisesti suhteellisenä osuutena pro rata temporis -periaatteen mukaan samaa työtä tekevän, 65-vuotiaana eläkkeelle jäävän kokoaikaisen tuomarin vanhuuseläkkeestä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 97/81 ulottamisesta koskemaan Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyttä kuningaskuntaa annetun direktiivin 98/23 mukaisesti kyseiselle jäsenvaltiolle direktiivin 97/81 täytäntöön panemiseksi annettu määräaika päättyi 7.4.2000.
- 4 Direktiivin 97/81 1 artiklassa säädetään, että sen tarkoituksena on panna täytäntöön osa-aikatyötä koskeva puitesopimus.
- 5 Saman direktiivin 11 perustelukappaleessa todetaan, että
”allekirjoittajaosapuolet toivoivat saavansa aikaan osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen, jossa esitetään osa-aikatyön yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset; ne osoittivat halunsa laatia yleiset puitteet, joiden avulla osa-aikatyöntekijöiden syrjintä poistetaan ja kehitetään osa-aikatyön mahdollisuuksia sekä työnantajien että työntekijöiden kannalta hyväksyttävältä perustalta”.
- 6 Mainitun direktiivin 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
”Kuten on tehty muidenkin sosiaalialan direktiivien kohdalla, joissa käytetään samankaltaisia termejä, niiden termien, joita [osa-aikatyötä koskevassa] puitesopimuksessa käytetään, mutta joita siinä ei erikseen määritellä, määrittely jätetään tässä direktiivissä jäsenvaltioiden tehtäväksi kansallisen lainsäädännön ja/tai käytäntöjen mukaisesti edellyttäen, että nämä määritelmät eivät ole ristiriidassa puitesopimuksen sisällön kanssa.”
- 7 Pääasiassa merkitykselliset osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen säännökset ovat seuraavat:

”1 lauseke: Tarkoitus

Tämän puitesopimuksen tarkoituksena on

- a) osa-aikatyöntekijöihin kohdistuvan syrjinnän poistaminen ja osa-aikatyön laadun parantaminen;
- b) helpottaa osa-aikatyön kehittämistä vapaaehtoisuuden pohjalta ja myötävaikuttaa työajan joustavaan järjestämiseen työnantajien ja työntekijöiden tarpeet huomioon ottavalla tavalla.

2 lauseke: Soveltamisala

1. Tätä sopimusta sovelletaan osa-aikatyöntekijöihin, joilla on laissa, työehtosopimuksessa tai kussakin jäsenvaltiossa voimassa olevissa käytännöissä määritelty työ sopimus tai työsuhde.
2. Jäsenvaltiot, sen jälkeen kun ne ovat kuulleet työmarkkinaosapuolia kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytäntöjen mukaisesti, ja/tai asianmukaisen tason työmarkkinaosapuolet, kansallisten työmarkkinakäytäntöjen mukaisesti, voivat asiallisista syistä jättää tilapäisessä työssä olevat osa-aikatyöntekijät kokonaan tai osittain tämän sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisia rajoituksia tulisi arvioida määräajoin sen varmistamiseksi, että niiden perusteena olevat asialliset syyt ovat edelleen olemassa.

3 lauseke: Määritelmät

Tässä sopimuksessa tarkoitetaan

- 1) 'osa-aikatyöntekijällä' palkattua työntekijää, jonka säännöllinen työaika viikkotyöaikana tai keskimääräisenä työaikana enintään vuoden pituisena ajanjaksona laskettuna on lyhyempi kuin vastaavan kokoaikaisen työntekijän säännöllinen työaika;
- 2) 'vastaavalla kokoaikaisella työntekijällä' samassa työpaikassa työskentelevää kokoaikaista palkattua työntekijää, jolla on samantyyppinen työ sopimus tai työsuhde ja joka tekee samaa tai samankaltaista työtä, jolloin huomioon otetaan muut näkökohdat kuten kokemus, pätevyys ja ammattitaito.

--

4 lauseke: Syrjimättömyyden periaate

1. Osa-aikatyöntekijöihin ei pelkästään osa-aikaisuuden perusteella saa soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin kokoaikaisiin työntekijöihin, ellei erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä.
2. Silloin kun se on tarkoituksenmukaista, sovelletaan pro rata temporis -periaatetta.
3. Jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet antavat tämän lausekkeen täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt ottaen huomioon eurooppalaisen lainsäädännön sekä kansallisen lainsäädännön, työehtosopimukset ja käytännöt.
4. Jäsenvaltiot, sen jälkeen kun ne ovat kuulleet työmarkkinaosapuolia kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytäntöjen mukaisesti, ja/tai työmarkkinaosapuolet voivat asiallisista syistä tarvittaessa asettaa erityisten työehtojen piiriin pääsyn edellytykseksi palvelusaikaa, työn kestoa tai työansioita koskevia vaatimuksia. Osa-aikaisten työntekijöiden pääsyä erityisten työehtojen piiriin koskevia arviointiperusteita olisi tarkasteltava määräajoin ottaen huomioon 4 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettun syrjimättömyyden periaatteen.

--”

Kansallinen lainsäädäntö

- 8 Yhdistynyt kuningaskunta pani direktiivin 97/81 ja osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen täytäntöön osa-aikatyöntekijöistä (epäedullisemman kohtelun estäminen) vuonna 2000 annetulla asetuksella (Part-time Workers (Prevention of Less Favourable Treatment) Regulations 2000, jäljempänä osa-aikatyöntekijöistä annettu asetus), joka annettiin 8.6.2000 ja joka tuli voimaan 1.7.2000.
- 9 Osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 1 §:n 2 momentti sisältää muun muassa seuraavat määritelmät:
- ”työsopimuksella” tarkoitetaan palveluksessa oloa tai työharjoittelua koskevaa sopimusta, joka voi olla nimenomainen tai implisiittinen ja (jos kyseessä on nimenomainen sopimus) suullinen tai kirjallinen,
- ’työntekijällä’ tarkoitetaan henkilöä, jolla on tai jonka työskentelyn perusteena on tai (paitsi jos tässä asetuksessa toisin säädetään), jos työskentely on päättyneenä, jonka työskentelyn perusteena oli:
- a) työ sopimus tai
- b) mikä tahansa muu sopimus, joka voi olla nimenomainen tai implisiittinen ja (jos kyseessä on nimenomainen sopimus) suullinen tai kirjallinen ja jossa henkilö sitoutuu tekemään tai suorittamaan henkilökohtaisesti mitä työtä tai palveluita tahansa sopimuksen toiselle osapuolelle, joka ei ole sopimuksen perusteella minkään kyseisen henkilön harjoittaman ammatin tai yritystoiminnan asiakkaana.”
- 10 Osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 5 §:ssä kielletään osa-aikatyöntekijöiden perusteeton epäedullisempi kohtelu.
- 11 Asetuksen IV osan, jonka otsikko on ”Erityiset henkilöryhmät”, 12 §:n, jonka otsikko on ”Kruunun palvelus”, 1 momentissa säädetään, että mainittu asetus koskee kruunun palvelusta ja kruunun palveluksessa olevia henkilöitä samalla tavalla kuin se koskee muuta työtä ja muita työntekijöitä. Tämän pykälän 2 momentissa säädetään, että ”kruunun palveluksella” tarkoitetaan työskentelyä ministeriön alaisuudessa tai palveluksessa tai viranhaltijaa tai toimielintä, joka hoitaa kruunun lukuun lailla uskottuja tehtäviä.
- 12 Osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 17 §:ssä, jonka otsikko on ”Tuomarintehtävissä toimivat”, säädetään, ettei asetusta sovelleta ”tuomarintehtävissä toimivaan henkilöön, jos hän saa palkkionsa päivittäin palkkioperusteisesti”.
- 13 Tuomioistuimista vuonna 1971 annetun lain (Courts Act 1971), sellaisena kuin se on alun perin, 21 §:ssä säädetään seuraavaa:
- ”1) Kuningatar voi nimittää päteviä henkilöitä osa-aikaisiksi tuomareiksi, joita kutsutaan recordereiksi, rikosoikeustuomioistuimeen ja suorittamaan muita tuomioistuintehtäviä, joita heille voidaan antaa tämän tai muun säädöksen perusteella.
- 2) Kuningatar nimittää Lord Chancellorin esityksestä recorderiksi henkilön, jonka on pätevyysvaatimukset täyttäväksi täytynyt toimia vähintään kymmenen vuoden ajan barristerina tai solicitorina.
- 3) Recorderiksi nimittämisen yhteydessä määritellään nimitettävän henkilön toimikausi sekä tehtävien tiheys ja kesto tämän toimikauden aikana, jona hänen edellytetään olevan käytettävissä recorderin tehtävien hoitamiseksi.

--

7) Lord Chancellor päättää Minister for the Civil Servicen suostumuksella recorderille parlamentin varoista maksettavista palkkioista ja korvauksista.”

- 14 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, tuomioistuinlaitoksen ammattien eläkejärjestelmästä säädetään pääasiassa vuoden 1981 lailla tuomioistuinlaitoksen ammattien eläkkeistä (Judicial Pensions Act 1981), sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 1993 lailla tuomioistuinlaitoksen ammattien eläkkeistä ja vanhuuseläkkeistä (Judicial Pensions and Retirement Act 1993). Tämän lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 1 §:n 6 momentin mukaan ”tuomioistuinlaitoksen vaaditut edellytykset” tuomioistuinlaitoksen ammattien eläkejärjestelmään pääsemiseksi ”täyttävänä tuomarinvirkoina” ovat kaikki mainitun lain liitteessä I mainitut tuomarinvirat, kun niistä saadaan palkkaa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tarkentaa erityisesti, ettei recorderien tai muiden tuomareiden, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina, eläkkeistä ole nimenomaista säännöstä.
- 15 Oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, ettei Yhdistynyt kuningaskunta ole toteuttanut toimenpiteitä osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 2 kohdan täytäntöön panemiseksi.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 16 Unionin tuomioistuimella olevasta oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, että tuomareita kuvataan Yhdistyneessä kuningaskunnassa historiallisesti ”tuomarinviran haltijoiksi” (office holders) ja että he työskentelevät työsopimuksen ulkopuolella.
- 17 Tuomioistuimista vuonna 1971 annetusta laista alkaen osa-aikaisten tuomareiden määrä on kasvanut huomattavasti. Heidän joukostaan on erotettava ne, joille maksetaan päiväpalkkioita, joita ovat O'Brienin kaltaiset recorderit, ja ne, jotka saavat palkkaa. Recorderit työskentelevät pääasiassa Crown Courteissa. Heidän päiväpalkkionsa on 1/20 kokoaikaisen Circuit Judgen palkasta. Toisin kuin kokoaikaisilla tuomareilla ja palkkaa saavilla osa-aikaisilla tuomareilla recordereilla ei ole oikeutta vanhuuseläkkeeseen.
- 18 O'Brien liittyi asianajajayhteisöön vuonna 1962, ja hänet nimitettiin Queen's Counseliksi vuonna 1983. Hän työskenteli recorderina vuodesta 1978 alkaen kunnes jäi eläkkeelle vuonna 2005 täytettyään 65 vuotta. Tällöin hän vaati direktiiviin 97/81 sekä osa-aikatyöstä annettuun asetukseen vedoten vanhuuseläkettä, joka lasketaan pro rata temporis -periaatteen mukaan siitä eläkkeestä, jonka samana päivänä eläkkeelle jäävä kokoaikainen Circuit Judge olisi saanut. Department for Constitutional Affairs epäsi vaatimuksen ja katsoi, ettei O'Brienilla ole oikeutta vanhuuseläkkeeseen.
- 19 O'Brien nosti kanteen Employment Tribunalissa syyskuussa 2005. Tämä tuomioistuin hyväksyi hänen vaatimuksensa, mutta hän hävisi asian valituksen johdosta Employment Appeal Tribunalissa, koska hän oli nostanut kanteen ensimmäisessä oikeusasteessa myöhässä. Tämän jälkeen määrättiin, että sekä asiakysymystä että määräaika koskevaa kysymystä käsitellään Court of Appealissa (England & Wales) (Civil Division) pilottiasiana (test case). Court of Appeal salli O'Brienin valituksen joulukuussa 2008 määräaika koskevan kysymyksen osalta, mutta katsoi, että Employment Tribunalin piti hylätä vaatimus asiakysymyksen osalta. Tämän jälkeen O'Brien valitti ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.
- 20 Supreme Court of the United Kingdom katsoo, että tuomarinvirka on yksi vanhimmista ja tärkeimmistä tehtävistä (offices) kansallisessa oikeusjärjestelmässä. Se katsoo myös, että recorder vastaa tehtävistä, joihin kuuluu huomattava riippumattomuus päätöksenteossa, eikä hänen ole noudatettava minkään ylemmän tahon ohjeita tuomarin tehtäviä hoitaessaan. Supreme Court of the United Kingdom korostaa kuitenkin, että sen mukaan tuomarinviran hoitamisella on myös useimmat työsuhteen tunnusmerkit.
- 21 Supreme Court of the United Kingdom johtaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, ettei ole olemassa yhtä yhtenäistä ”työntekijän” määritelmää. Se huomauttaa myös, että osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa, luettuna yhdessä direktiivin 97/81 16 perustelukappaleen kanssa, annetaan kansalliselle oikeudelle merkitystä ”työntekijän” käsitteen tulkinnassa, mutta ettei kansallinen oikeus kuitenkaan syrjäytä unionin oikeuden periaatteita siten, että se voisi olla niiden vastainen.

- 22 Tämä tuomioistuin tiedustele, onko mahdollisesta unionin oikeuden normista kansallisessa oikeudessa tehdyn poikkeaman hyväksyttävyyttä arvioitava seuraavien seikkojen tai joidenkin niistä perusteella: ensiksi vaikutusten piirissä olevien henkilöiden lukumäärä; toiseksi tuomiovallan, jossa riippumattomuus päätöksenteossa on olennainen asia, erityisasema ja kolmanneksi poikkeaman tarkoituksellisuuden aste. Supreme Court of the United Kingdom huomauttaa, että osa-aikaisten tuomareiden, joille maksetaan päiväpalkkioita, jättäminen soveltamisalan ulkopuolelle osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 17 §:ssä näyttäisi olevan tarkoituksellinen tiettyä ryhmää koskeva erityinen rajoitus, kun taas heidän kokoaikaisilla tai palkkaa saavilla kollegoillaan, jotka tekevät samaa tai samankaltaista työtä, on oikeus vanhuuseläkkeeseen.
- 23 Tässä tilanteessa Supreme Court of the United Kingdom on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Määritetäänkö se, onko tuomareita yleisesti pidettävä [osa-aikatyötä koskevan] puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuina ’työntekijöinä, joilla on työsopimus tai työsuhde’, kansallisen oikeuden mukaan vai onko olemassa yhteisön oikeuden sääntö, jonka perusteella tämä asia on määritettävä?
- 2) Jos tuomareita yleisesti pidetään [osa-aikatyötä koskevan] puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuina työntekijöinä, joilla on työsopimus tai työsuhde, onko sallittua, että kansallisessa oikeudessa kohdellaan eri tavalla a) kokoaikaisia ja osa-aikaisia tuomareita tai b) osa-aikaisten tuomareiden eri ryhmiä eläkkeitä myönnettäessä?”

Ennakkoratkaisukysymykset

Tutkittavaksi ottaminen

- 24 Latvian hallitus epäilee, voidaanko ennakkoratkaisupyyntö ottaa tutkittavaksi. Olisi luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden vastaista katsoa, että direktiiviä 97/81 voitaisiin soveltaa tosiseikkoihin, jotka alkoivat pääosin ennen sen voimaantuloa Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja päättyivät hieman tämän voimaantulon jälkeen siltä osin kuin oikeus O’Brienin vaatimaan vanhuuseläkkeeseen alkoi direktiivin 97/81 täytäntöönpanolle asetetun määräajan päättymisen jälkeen.
- 25 Unionin tuomioistuin on jo katsonut mainitun direktiivin ajallisesta soveltamisalasta, että uutta sääntöä sovelletaan välittömästi vanhan säännön voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevaisuudessa ilmeneviin vaikutuksiin, jos toisin ei ole säädetty. Unionin tuomioistuin katsoi näin ollen, että vanhuuseläkeoikeuden saamiseksi edellytettävän palvelusajan laskemista sääntelevät saman direktiivin säännökset myös direktiivin voimaantuloajankohtaa edeltäneiden työskentelykausien osalta (yhdistetyt asiat C-395/08 ja C-396/08, Bruno ym., tuomio 10.6.2010, Kok., s. I-5119, 53–55 kohta).
- 26 Tästä seuraa, että ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

Ensimmäinen kysymys

- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele ensimmäisellä kysymyksellään, onko unionin oikeutta tulkittava siten, että jäsenvaltioiden on määriteltävä osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa oleva käsite ”työntekijät, joilla on työsopimus tai työsuhde”.

- 28 On todettava, että osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen henkilöllinen soveltamisala määritellään puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa. Tämän säännöksen mukaan puitesopimusta sovelletaan ”osa-aikatyöntekijöihin, joilla on laissa, työehtosopimuksessa tai kussakin jäsenvaltiossa voimassa olevissa käytännöissä määritelty työsopimus tai työsuhde”. Direktiivin 97/81 tai osa-aikatyötä koskevaan puitesopimukseen ei sisälly ilmaisujen ”työntekijä”, ”työsopimus” tai ”työsuhde” määritelmää.
- 29 Direktiivin 97/81 16 perustelukappaleessa todetaan, kuten on tehty muidenkin sosiaalialan direktiivien kohdalla, joissa käytetään samankaltaisia termejä, että niiden termien, joita puitesopimuksessa käytetään mutta joita siinä ei erikseen määritellä, määrittely jätetään direktiivissä 97/81 jäsenvaltioiden tehtäväksi kansallisen lainsäädännön ja/tai käytäntöjen mukaisesti edellyttäen, että nämä määritelmät eivät ole ristiriidassa puitesopimuksen sisällön kanssa.
- 30 Pääasian asianosaiset, huomautuksia esittäneet hallitukset ja Euroopan komissio katsovat yksimielisesti, ettei ”työntekijän” käsite ole unionin oikeudessa aina samansisältöinen, vaan se vaihtelee kulloisenkin oikeudenalan mukaan (asia C-85/96, Martínez Sala, tuomio 12.5.1998, Kok., s. I-2691, 31 kohta ja asia C-256/01, Allonby, tuomio 13.1.2004, Kok., s. I-873, 63 kohta).
- 31 Käsiteltävässä asiassa direktiivin 97/81 11 perustelukappaleen sanamuodosta ilmenee, ettei osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen tarkoituksena ole yhdenmukaistaa kaikkia osa-aikaisia työsopimuksia tai työsuhteita koskevia kansallisia sääntöjä, vaan sillä pyritään vahvistamalla yleiset periaatteet ja vähimmäisvaatimukset pelkästään laatimaan ”yleiset puitteet, joiden avulla osa-aikatyöntekijöiden syrjintä poistetaan”.
- 32 Edeltävistä toteamuksista seuraa, että unionin lainsäätäjä on direktiivin antaessaan katsonut, että käsitettä ”osa-aikaiset työntekijät, joilla on työsopimus tai työsuhde” on tulkittava kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
- 33 Unionin tuomioistuin on vahvistanut tämän näkemyksen huomauttamalla, että työntekijä kuuluu osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen soveltamisalaan, jos hänellä on laissa, työehtosopimuksessa tai kussakin jäsenvaltiossa voimassa olevissa käytännöissä määritelty työsopimus tai työsuhde (ks. asia C-313/02, Wippel, tuomio 12.10.2004, Kok., s. I-9483, 40 kohta).
- 34 Direktiivissä 97/81 jäsenvaltioille annettu harkintavalta määritellä osa-aikatyötä koskevassa puitesopimuksessa käytetyt käsitteet ei kuitenkaan ole rajaton. Kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 36 ja 37 kohdassa, tietyt puitesopimuksessa käytetyt ilmaisut voidaan määritellä kansallisen oikeuden ja/tai käytäntöjen mukaisesti sillä edellytyksellä, että direktiivin ja unionin oikeuden yleisten periaatteiden tehokas vaikutus toteutuu.
- 35 Jäsenvaltiot eivät nimittäin voi soveltaa lainsäädäntöä, jolla saatetaan vaarantaa direktiivillä tavoiteltujen päämäärien toteuttaminen ja estää näin sen tehokas vaikutus (ks. asia C-61/11 PPU, El Dridi, tuomio 28.4.2011, Kok., s. I-3015, 55 kohta).
- 36 Jäsenvaltio ei erityisesti saa direktiivin 97/81 tehokasta vaikutusta loukaten estää mielensä mukaan joitakin henkilöryhmiä hyötymästä tässä direktiivissä ja osa-aikatyötä koskevassa puitesopimuksessa tavoitellusta suojasta (ks. vastaavasti Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY), Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE) ja julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) tekemästä määräaikaista työtä koskevasta puitesopimuksesta 28.6.1999 annetusta neuvoston direktiivistä 1999/70/EY (EYVL L 175, s. 43; jäljempänä määräaikaista työtä koskeva puitesopimus) asia C-307/05, Del Cerro Alonso, tuomio 13.9.2007, Kok., s. I-7109, 29 kohta).
- 37 Tätä tulkintaa tukevat näiden kahden asiakirjan määräykset ja säännökset, jotka eivät sisällä minkäänlaista mainintaa siitä, etteivät tietynlaiset työt kuulu niiden soveltamisalaan. Kuten osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdan sanamuodosta käy ilmi, sen

soveltamisala on päinvastoin tarkoitettu laajaksi, jotta sitä voitaisiin soveltaa yleisesti kaikkiin osa-aikaisiin työntekijöihin, joilla on laissa, työehtosopimuksessa tai kussakin jäsenvaltiossa voimassa olevissa käytännöissä määritelty työsopimus tai työsuhde. Puitesopimuksessa tarkoitettua ”osa-aikaisen työntekijän” käsite, joka esitetään sen 3 lausekkeen 1 kohdassa, kattaa kaikki työntekijät siitä riippumatta, onko heidän työnantajansa julkisen vai yksityisen sektorin työnantaja (ks. analogisesti määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen kanssa yhdistetyt asiat C-444/09 ja C-456/09, Iglesias Torres, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-14031, 39 ja 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 38 On katsottava komission tavoin, että osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettua ”työntekijän, jolla on työsopimus tai työsuhde” määrittely vaikuttaa mainitun sopimuksen mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen laajuuteen ja tehokkaaseen vaikutukseen.
- 39 Käsiteltävässä asiassa Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on esittänyt, että kansallisen oikeuden mukaan on jo kauan ollut niin, etteivät tuomarit ole työsopimussuhteessa ja ettei kansallisessa oikeudessa myöskään tunnusteta sellaisia työsuhteita, jotka eroaisivat sopimuksella luoduista suhteista. Näillä perusteilla Ministry of Justice ja kyseisen hallituksen mukaan tuomarit eivät yleisesti kuulu direktiivin 97/81 soveltamisalaan. Vastaavasti osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 17 §:n säännös siitä, ettei tätä asetusta sovelleta osa-aikaisiin tuomareihin, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina, on vain tarpeetonta toistoa.
- 40 Kansallisessa oikeudessa käsitteestä ”työntekijän, jolla on työsopimus tai työsuhde” tehdyn tulkinnan, sellaisena kuin Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on esittänyt sen, mukaan tuomarinviran harjoittaminen estää jo sellaisenaan työsopimuksen tai työsuhteen olemassaolon ja näin ollen poistaa tuomareilta direktiivillä 97/81 ja osa-aikatyötä koskevalla puitesopimuksella tavoitellun suojan.
- 41 Tästä on todettava, ettei pelkästään se, että tuomarit luokitellaan tuomarinviran haltijoiksi, sellaisenaan riitä epäämään heiltä puitesopimuksessa säädettyjä oikeuksia.
- 42 Tämän tuomion 34–38 kohdasta ja erityisesti tarpeesta turvata mainitun puitesopimuksen mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen tehokas vaikutus johtuu nimittäin, että soveltamisalan ulkopuolelle jättäminen voidaan sallia ainoastaan silloin, kun kyseinen työsuhde on luonteeltaan olennaisesti erilainen kuin työnantajien ja kansallisen oikeuden mukaan työntekijöihin kuuluvien henkilöiden välinen työsuhde, koska muutoin ulkopuolelle jättäminen olisi mielivaltaista.
- 43 Se, missä määrin suhde, jossa tuomarit ovat Ministry of Justiceen, on luonteeltaan olennaisesti erilainen kuin työnantajan ja työntekijän välinen työsuhde, jää ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkasteltavaksi. Unionin tuomioistuin voi kuitenkin esittää kansalliselle tuomioistuimelle periaatteita ja arviointiperusteita, jotka sen on otettava huomioon asiaa käsitellessään.
- 44 Tästä on todettava, kuten julkisasiamies katsoi ratkaisuehdotuksensa 48 kohdassa, että kun ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tutkii, onko mainittu suhde luonteeltaan olennaisesti erilainen kuin työnantajien ja kansallisen oikeuden mukaan työntekijöihin kuuluvien henkilöiden välinen työsuhde, sen on osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen tarkoituksen ja tavoitteen täyttämiseksi otettava huomioon työntekijöiden ja itsenäisten ammattiharjoittajien välinen ero.
- 45 Tältä kannalta on otettava huomioon tuomareiden nimittämistä ja erottamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja myös heidän työnsä organisointitapa. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee tältä osin, että tuomareilta odotetaan, että he työskentelevät tiettyinä kellonaikoina ja tiettyjen aikajaksojen aikana, vaikka he voivatkin organisoida työnsä joustavammin kuin muiden ammattien edustajat.
- 46 Lisäksi on todettava, kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että tuomareilla on oikeus sairausajan palkkaan, äitiys- tai isyysrahaan ja vastaaviin etuuksiin.

- 47 On todettava, ettei se seikka, että tuomareita koskevat palvelussuhteen ehdot ja että heidät voidaan katsoa osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitetuiksi työntekijöiksi, loukkaa millään tavoin tuomiovallan riippumattomuuden periaatetta eikä jäsenvaltioiden toimivaltaa antaa tuomarikuntaa koskevia erityissäännöksiä.
- 48 Kuten Supreme Court of the United Kingdom katsoo ennakkoratkaisupyyntönsä 27 kohdassa, tuomarit ovat tuomarin tehtäviä harjoittaessaan riippumattomia Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetulla tavalla.
- 49 Näitä toteamuksia ei voida kyseenalaistaa Latvian hallituksen esittämällä väitteellä, jonka mukaan unionin oikeuden soveltaminen lainkäyttövaltaan on osoitus siitä, ettei jäsenvaltioiden kansallista identiteettiä kunnioiteta, mikä olisi SEU 4 artiklan 2 kohdan vastaista. On nimittäin todettava, ettei direktiivin 97/81 ja osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen soveltamisella osa-aikaisiin tuomareihin, joille maksetaan päiväpalkkioita, ole vaikutusta kansalliseen identiteettiin ja että sen tarkoituksena on ainoastaan soveltaa näihin henkilöihin yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, joka on yksi näiden määräysten ja säännösten tavoitteista, ja näin ollen suojata heitä osa-aikatyöntekijöiden syrjintää vastaan.
- 50 Sama koskee väitettä, jonka mukaan tuomarit eivät yleisesti kuulu direktiivin 97/81 ja osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen soveltamisalaan, koska työntekijöiden vapaata liikkuvuutta ei SEUT 51 artiklan mukaan sovelleta toimintaan, joka liittyy julkisen vallan käyttöön. On nimittäin todettava, ettei puitesopimus koske työntekijöiden vapaata liikkuvuutta.
- 51 Ensimmäiseen kysymykseen on tämän vuoksi vastattava, että unionin oikeutta on tulkittava siten, että jäsenvaltioiden on määriteltävä osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa oleva käsite ”työntekijät, joilla on työsopimus tai työsuhde” ja erityisesti vahvistettava, sisältääkö käsite tuomarit, kunhan sen perusteella ei suljeta mielivaltaisesti tätä henkilöryhmää direktiivin 97/81 ja puitesopimuksen tarjoaman suojan ulkopuolelle. Suojan pois sulkeminen voidaan hyväksyä vain, jos tuomareiden suhde Ministry of Justiceen on luonteeltaan olennaisesti erilainen kuin työnantajien ja kansallisen oikeuden mukaan työntekijöihin kuuluvien henkilöiden välinen suhde.

Toinen kysymys

- 52 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, onko puitesopimusta siinä tapauksessa, että tuomarit sisältyvät kansallisen oikeuden mukaan osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa olevaan käsitteeseen ”työntekijät, joilla on työsopimus tai työsuhde”, tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallisessa oikeudessa tehdään ero kokoaikaisten tuomareiden ja osa-aikaisten tuomareiden tai osa-aikaisten tuomareiden eri ryhmien välillä vanhuuseläkejärjestelmään pääsemisen osalta.
- 53 Kuten unionin tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista ilmenee, tämä kysymys johtuu siitä, että osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 17 §:ssä säädetään nimenomaisesti, ettei asetusta sovelleta tuomarinviran haltijoihin, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina, kuten recordereihin. He eivät näin ollen voi vedota asetuksen 5 §:ään, jossa kielletään osa-aikatyöntekijöiden perusteeton epäedullisempi kohtelu, joten toisin kuin kokoaikaiset tuomarit ja osa-aikaiset palkkaa saavat tuomarit, he eivät voi liittyä tuomioistuinlaitoksen ammattien eläkejärjestelmään eivätkä saada eläkkeelle jäädessään vanhuuseläkettä mainitusta järjestelmästä.
- 54 Osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 4 lausekkeen 1 kohdan mukaan on kiellettyä soveltaa osa-aikatyöntekijöihin pelkästään osa-aikaisuuden perusteella epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin kokoaikaisiin työntekijöihin, ellei erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä. Puitesopimuksen 4 lausekkeen 2 kohdan mukaan silloin, kun se on tarkoituksenmukaista, sovelletaan pro rata temporis -periaatetta.

- 55 On todettava, että osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 4 lausekkeessa oleva käsite ”työehdot” sisältää vanhuuseläkkeet, jotka perustuvat työntekijän ja työnantajan väliseen työsuhteeseen (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Bruno ym., tuomion 42 kohta).
- 56 Ero osa-aikaisiin tuomareihin, joille maksetaan päiväpalkkioita, nähden johtuu siitä, että he eivät voi palkkionmaksutavan vuoksi saada eläkkeelle jäädessään vanhuuseläkettä tuomioistuineläkeammattien eläkejärjestelmästä eivätkä osa-aikatyöntekijöistä annetun asetuksen 17 §:n mukaista suojaa.
- 57 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittää, että direktiivi 97/81 ja osa-aikatyötä koskeva puitesopimus koskevat vain syrjintää osa-aikaisten ja kokoaikaisten tuomareiden välillä eivätkä eri säännösten mukaisesti työtään tekevien osa-aikatyöntekijöiden eri ryhmien välillä.
- 58 Kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus itse totesi suullisessa käsittelyssä, sinä ajankohtana, jona osa-aikatyöntekijöistä annettu asetus annettiin, kaikille osa-aikaisille tuomareille maksettiin muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta päiväpalkkioita. Päiväpalkkioita saavien osa-aikaisten tuomareiden tilannetta on siis arvioitava tässä asiayhteydessä. Kun kansallisissa säännöksissä annetaan palkansaajille oikeus liittyä tuomioistuineläkeammattien eläkejärjestelmään, niissä annetaan sama oikeus kokoaikaisille tuomareille ja jätetään sen ulkopuolelle osa-aikaiset tuomarit, joille muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta maksetaan päiväpalkkioita.
- 59 Tällöin ei ole merkityksellistä, että palkkaa saavia osa-aikaisia tuomareita kohdellaan vanhuuseläkeoikeuksien osalta samalla tavalla kuin kokoaikaisia tuomareita. Ei siis ole tarpeen tutkia, sallitaanko direktiivissä 97/81 ja osa-aikatyötä koskevassa puitesopimuksessa eri säännösten mukaisesti työtään tekevien osa-aikaisten tuomareiden väliset kansallisen oikeuden mukaiset erot vanhuuseläkeoikeuksien määrittelyssä.
- 60 Näin ollen on tutkittava, johtaako vanhuuseläkkeen epääminen osa-aikaisilta tuomareilta, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina, siihen, että heihin sovelletaan epäedullisempia ehtoja kuin vastaaviin kokoaikaisiin työntekijöihin.
- 61 Osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 3 lausekkeessa esitetään määritelmän ”vastaava kokoaikainen työntekijä” edellytykset. Määritelmä on 3 lausekkeen 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan seuraava: ”samassa työpaikassa työskentelevä kokoaikainen palkattu työntekijä, jolla on samantyyppinen työsopimus tai työsuhde ja joka tekee samaa tai samankaltaista työtä, jolloin huomioon otetaan muut näkökohdat kuten kokemus, pätevyys ja ammattitaito”. On todettava, että tällöin otetaan huomioon kyseisten henkilöiden toiminnan sisältö.
- 62 Väite, jonka mukaan kokoaikainen tuomari ja recorder eivät ole vastaavassa tilanteessa, koska on kyse erilaisista urista ja koska recordereilla on koko ajan mahdollisuus toimia asianajajina, ei kuitenkaan vakuuta. Ratkaisevaa on pikemminkin se, onko heidän toimintansa sisällöllisesti samanlaista. Osapuolet, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus mukaan luettuna, totesivat istunnossa, että recorderien ja kokoaikaisten tuomareiden tehtävät ovat samat. On nimittäin selvitetty, että he tekevät samaa työtä samoissa tuomioistuimissa ja samoissa suullisissa käsittelyissä.
- 63 Osa-aikaista työtä koskevan puitesopimuksen 4 lausekkeen ja syrjintäkiellon periaatteen mukaan osa-aikaisen työntekijän erilainen kohtelu kokoaikaiseen työntekijään nähden on perusteltua ainoastaan asiallisista syistä.
- 64 Osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 4 lausekkeen 1 kohdassa mainittu ”asiallisten syiden” käsite on kuitenkin ymmärrettävä siten, että siinä ei sallita, että osa-aikaisten ja kokoaikaisten työntekijöiden välistä erilaista kohtelua perustellaan sillä seikalla, että erilaisesta kohtelusta säädetään yleisissä ja abstrakteissa oikeussäännöissä. Päinvastoin mainittu käsite edellyttää sitä, että kyseinen erilainen kohtelu vastaa todellista tarvetta, että sillä voidaan saavuttaa asetettu tavoite ja että se on tätä varten tarpeellinen (ks. vastaavasti määräaikaista työtä koskevan puitesopimuksen 5 lausekkeen 1 kohdan a alakohdasta em. asia Del Cerro Alonso, tuomion 57 ja 58 kohta).

- 65 Koska unionin tuomioistuimen menettelyssä ei ole vedottu mihinkään oikeuttamisperusteeseen, ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tehtävänä on tarkastella, voiko kokoaikaisten tuomareiden ja osa-aikaisten tuomareiden, joille maksetaan päiväpalkkioita, erilainen kohtelu olla perusteltua.
- 66 On muistutettava, ettei talousarvioon liittyvillä näkökohdilla voida perustella syrjintää (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-4/02 ja C-5/02, Schönheit ja Becker, tuomio 23.10.2003, Kok., s. I-12575, 85 kohta ja asia C-486/08, Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, tuomio 22.4.2010, Kok., s. I-3527, 46 kohta).
- 67 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että osa-aikatyötä koskevaa puitesopimusta on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallisessa oikeudessa tehdään ero kokoaikaisten tuomareiden ja osa-aikaisten tuomareiden, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina, välillä vanhuuseläkejärjestelmään pääsemisen osalta, ellei tällainen erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä, minkä arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

Oikeudenkäyntikulut

- 68 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Unionin oikeutta on tulkittava siten, että jäsenvaltioiden on määriteltävä Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta 15.12.1997 annetun neuvoston direktiivin 97/81/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 7.4.1998 annetulla neuvoston direktiivillä 98/23/EY, liitteessä olevan, 6.6.1997 tehdyn osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen 2 lausekkeen 1 kohdassa oleva käsite ”työntekijät, joilla on työsopimus tai työsuhde” ja erityisesti vahvistettava, sisältääkö käsite tuomarit, kunhan sen perusteella ei suljeta mielivaltaisesti tätä henkilöryhmää direktiivin 97/81, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 98/23, ja puitesopimuksen tarjoaman suojan ulkopuolelle. Suojan pois sulkeminen voidaan hyväksyä vain, jos tuomareiden suhde Ministry of Justiceen on luonteeltaan olennaisesti erilainen kuin työnantajien ja kansallisen oikeuden mukaan työntekijöihin kuuluvien henkilöiden välinen suhde.**
- 2) **Direktiivin 97/81, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 98/23, liitteessä olevaa, 6.6.1997 tehtyä osa-aikatyötä koskevaa puitesopimusta on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallisessa oikeudessa tehdään ero kokoaikaisten tuomareiden ja osa-aikaisten tuomareiden, joiden palkka maksetaan päiväpalkkioina, välillä vanhuuseläkejärjestelmään pääsemisen osalta, ellei tällainen erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä, minkä arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.**

Allekirjoitukset